

ПРАВИЛА ЗА БЕЗОПАСНОСТ НА УЧАСТНИЦИТЕ В ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА В КАЧЕСТВОТО ИМ НА ВОДАЧИ, НА ПЕШЕХОДЦИ И ПРИ ПОЛЗВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕН ТРАНСПОРТ

Какво трябва да се знае?

На какво да се акцентира?

Общи рискове за децата

2.1 Подходящо поведение на участниците в движението по пътищата в качеството им на пешеходци.

- ❖ Използват пешеходните тротоари при придвижването си.
- ❖ Придвижват се по банкетите на пътното платно, когато липсват тротоари, или същите са непроходими поради различни обстоятелства. Важно е да се обясни, че могат да използват за придвижване и платното за движение, но задължително трябва да се движат противоположно на посоката на движението на пътните превозни средства, по възможност най-вляво.
- ❖ Трябва да пресичат само на обозначените за това места. Родителите трябва да насърчават своите деца да пресичат платното за движение по правилен начин и да използват само обозначените за това места, като в случай на налични пешеходни подлези/надлези задължително ги използват, без да се търси начин за заобикаляне.
- ❖ Пешеходната пътека е правилното място за пресичане, но винаги следва да бъде ясно, че тя не е щит и винаги има опасност от настъпване на инцидент. Водачите на превозни средства не винаги могат да забележат навреме пресичащия пешеходец. Причините са много, но най-честите са малката площ на пешеходеца, недобрата осветеност, разсейването, движението с по-висока скорост, техническа неизправност, ограничена или намалена видимост и т.н. Изключително важно за повишаване на сигурността на децата и най-вече на тяхната култура на поведение е да ги научим, че още преди да решат да пресичат на пешеходната пътека, първото нещо, което трябва да направят, е да спрат своето движение. Преди да навлязат на платното за движение, трябва да се огледат внимателно наляво и надясно (препоръчително е да бъде няколко пъти) и да се съобразят с приближаващите се пътни превозни средства, да потърсят и установят зрителен контакт с водачите на приближаващите към пешеходната пътека превозни средства, да преценят разстоянието на превозните средства от пешеходната пътека, както и дали същите могат да спрат навреме. При необходимост могат да сигнализируют с ръка за намерението си да пресекат пътното платно и едва тогава да предприемат пресичане на пътното платно по пешеходната пътека. Също така, трябва да им се обясни, че не е необходимо да удължават ненужно пътя и времето за пресичане, както и да не спират без нужда на платното за движение.
- ❖ Следва да се обсъди с децата, че в тази възраст те са склонни да поемат повече рискове и да извършват опасни или недостатъчно обмислени действия в стремежа си да се докажат на своите връстници. За тази цел обикновено искат да изглеждат независими в

действията си и да се докажат пред своите връстници чрез прибягване до безразсъдни постъпки, които смятат за акт на „геройство“ или на превъзходство във възможностите. Подобни нагласи често се формират у децата поради използването на неподходящи за тази възрастова група електронни игри, филми с неподходящо съдържание, видеоклипове в различните социални платформи, показващи нереалистични свръх способности. За превъзможване на подобни опасни стереотипи, е важно с помощта на възрастните (родители, педагози) да се осъзнаят причините чрез себerefлексия и да се насърчат здравословни модели на поведение (посредством дискусии, дебати, ролеви игри и др.).

- ❖ На пешеходни пътеки, регулирани със светофарна уредба, е необходимо да се спазват стриктно светлинните сигнали. Не бива да се подвеждат от поведението на недисциплинирани хора, които си позволяват да пресичат пътното платно за движение на забранителен сигнал. При наличие на регулировчик, се спазват стриктно неговите сигнали. Спазването на правилата за движение по пътищата не следва да се счита за недостатък или белег за неатрактивност. Даването на личен пример и затвърждаването на убеждението, че е важно да се съблюдава сигнализацията на светофарната уредба и винаги да се пресича пътното платно на разрешаващ сигнал на светофарната уредба, се обуславя не само от законовата регламентация, а и от необходимостта за възпитаване на отговорни граждани. Именно по този начин се формират принципи на поведение, които изграждат личностна култура на индивида в социума. Целесъобразно е да се акцентира отново на особената ситуация, при която има разрешителен сигнал на светофарната уредба едновременно за превозните средства и за пешеходците. В този случай е важно да се демонстрира и обясни, че отново трябва да се търси визуален контакт с водачите на превозни средства и едва когато се уверим, че можем да пресечем безопасно пътното платно, може да предприемем това действие.
- ❖ На пешеходната пътека не бива да се тича, защото е възможно водачът на превозното средство да не е забелязал тичащия пешеходец, което би предизвикало критична ситуация между тях. Освен това е възможно тичащият да се спъне и да падне, което ще го направи още по-трудно забележим за водачите на МПС.
- ❖ Не бива да се пресича на пешеходна пътека, управлявайки превозно средство (велосипед), а трябва да се слезе от него и да се пресече пътното платно като пешеходец, бутайки превозното средство по пешеходната пътека.
- ❖ Важно е да се напомни на децата, че при пресичане на пешеходна пътека те се ползват с предимство само спрямо нерелсовите превозни средства. Т.е., ако към пешеходната пътека приближава трамвай, останалите участници в движението изчакват да премине релсовото превозно средство и едва тогава и когато е безопасно, могат да преминат по пешеходната пътека. Това се налага, тъй като поради своите особености (голяма маса и движение само по релсов път), при внезапно възникнала опасност на пътното платно трамваят не може да извърши маневра, както останалите нерелсови превозни средства – например да заобиколи, да спре бързо до пълен покой. Последното изисква повече време и разстояние. Именно затова отговорното поведение от страна на всички участници в движението е от особена важност. Важно е да се коментира с децата, че докато изчакват разрешаващ сигнал на светофарната уредба, е добре да изчакват по-далеч от ръба на пътното платно, предвид това, че съществува възможност да бъдат ударени от преминаващите превозни средства или да попаднат в зоната на въздушния поток.
- ❖ Разсейването е сериозен проблем от гледна точка на безопасното движение по пътищата. Родителите и близките на семейството трябва да показват и да разясняват на своите деца

какви опасности крие то. В тази възрастова група е още по-характерно разсейването поради използване на различните видове смарт технологии (мобилни телефони, слушане на музика със слушалки, използване на т.нар. „смарт часовници“ и др.). Разсейването може да бъде: ментално, зрително, слухово, както и комбинация от всички, което допринася за загубата на концентрация и излагането на риск. Важно е да се убедят децата, че преди да предприемат пресичане на пътното платно за движение, винаги трябва да бъдат концентрирани, като преустановят за кратко използването на различните технологични устройства, водещи до отвлечение на вниманието, с оглед на това, че разсейването е фактор, благоприятстващ настъпването на ПТП и е разпространен както при пешеходците, така и при водачите на превозни средства.

- ❖ Независимо, че не е изрично регламентирано в Закона за движение по пътищата, в случаите на намалена видимост, поради часовия диапазон или различни метеорологични условия (например при здрач, мъгла, валеж, запрашеност, задименост и други подобни) е силно препоръчително пешеходците, в т.ч. и децата, да бъдат облечени в дрехи с ярки цветове и да имат светлоотразителни елементи по тях. Светлоотразителните елементи увеличават възможността при намалена видимост пешеходците да бъдат разпознати своевременно от останалите участници в движението, което допринася за безопасното използване на пътната среда. В случай че нямат светлоотразителни елементи по дрехите си, децата могат да използват функционалните възможности на фенерчето на своите телефони, за да станат по-лесно видими за останалите участници в движението (или обикновен фенер).
- ❖ Организирана група деца на възраст до 10 години може да се движи само по тротоара или банкета, като първото и последното дете носят светлоотразителна жилетка, и групата задължително се води най-малко от две лица на възраст над 18 години. При пресичане на платното за движение водачът на групата е длъжен своевременно да подаде сигнал с палка "Стоп! Деца", за да спре движението на пътните превозни средства.
- ❖ В районите на големи търговски центрове – от типа на молове, ритейл паркове и др., е важно да се обръща внимание на децата-пешеходци по време на придвижването им на прилежащите паркинги на тези търговски обекти поради съществуващата възможност от внезапно потегляне или излизане на МПС от редицата на паркираните превозни средства. Това създава предпоставки за наличие на конфликтни точки между пешеходците и превозните средства. Препоръчително е придвижването на пешеходците да се осъществява с повишено внимание и без излишни форми на разсейване, докато се намират в района на паркинга.
- ❖ Можем да направим следното обобщение, че с последните изменения на ЗДвП от месец септември 2025 г. **са регламентиран следните правила** за безопасно поведение на пешеходците при взаимодействието им с пътната среда и при пресичане на платното за движение: преди да навлязат на платното за движение, да спрат, да се огледат наляво и надясно и да се съобразят с приближаващите се пътни превозни средства; да не удължават ненужно пътя и времето за пресичане, както и да не спират без необходимост на платното за движение; да спазват сигналите на регулировчика и светлинните сигнали; да не преминават през ограждения; да не използват мобилен телефон или друго мобилно устройство за комуникация или друго средство, отклоняващи вниманието им; да пропуснат приближаващите релсови превозни средства (трамваите); Регламентира се също така, в случаите на пешеходци, движещи се в извън населените места и по двулентовите двупосочни пътища в населените места, когато в близост до пешеходците

няма пешеходна пътека, те могат да пресичат платното за движение и извън определените за това места, като при това спазват правилата описани по-горе.

- ❖ Регламентирано е също това, че на пешеходците е забранено: да навлизат внезапно на платното за движение; да пресичат платното за движение при ограничена видимост; да извършват търговия и услуги на платното за движение; да се движат в тунели и по мостове, когато няма изградени тротоари.
- ❖ Указва се, че пешеходците изчакват пристигането на превозните средства от редовните линии за обществен превоз на пътници на тротоара, на острова за безопасност или на местата, очертани с маркировка, а ако няма такива - на банкета; При подаване на сигнал от моторно превозно средство със специален режим на движение пешеходците са длъжни да освободят платното за движение. Пресичането се разрешава след преминаване на сигнализиращото моторно превозно средство и на съпровождащите от него пътни превозни средства; на пешеходците е забранено да пресичат платното за движение непосредствено зад или пред спрял на спирка от редовните линии за обществен превоз на пътници автобус, трамвай или тролейбус.
- ❖ Направено е изменение по отношение на термина "Пешеходна пътека", като е указано, че това е част от платното за движение, очертана или не с пътна маркировка и сигнализирана с пътни знаци, предназначена за преминаване на пешеходци. На кръстовища в населено място пешеходни пътеки са и продълженията на тротоарите и банкетите върху платното за движение, когато то е с не повече от две пътни ленти, от които не повече от една във всяка посока.
- ❖ Допълнен е текстът, касаещ поведението на водачите на превозни средства спрямо пешеходците, като е регламентирано, че: при приближаване към пешеходна пътека водачът на нерелсово пътно превозно средство е длъжен да пропусне сигнализиращите, че ще пресичат платното за движение на пешеходната пътека съгласно чл. 32, ал. 1, стъпилите на пешеходната пътека или преминаващите по нея пешеходци, като намали скоростта или спре. А разпоредбата на чл.32, ал.1 указва следното: преди да навлязат на платното за движение, пешеходците могат да сигнализират за намерението си чрез подаване на сигнал с ръка (лява или дясна ръка, изпъната нагоре или напречно на пътя).

2.2 Подходящо поведение на участниците в движението по пътищата в качеството им на пътници.

Предвид това, че за никого не е изключена възможността да попадне в ПТП, е наложително да се предприемат навременни лични мерки за обезопасяване на пътниците - като участници в движението по пътищата. Вниманието следва да се изостри в следните насоки:

- ❖ Децата трябва винаги да използват обезопасителни колани, когато се намират в превозно средство. Поставянето на колан е задължително, ако автомобилът разполага с такъв, независимо от мястото на пътника и разстоянието на пътуването. След навършване на 12 години децата могат да пътуват и на предната седалка, като задължително използват наличния обезопасителен колан. Изключенията от това правило са изрично посочени в Закона за движение по пътищата (ЗДвП). Правилно поставеният колан предпазва от тежки наранявания и фатални последици при инцидент. Той трябва да бъде стегнат, а не хлабав или просто праметнат. При триточковите колани лентата трябва да минава през

рамото и да обхваща костите на таза, за да осигури максимална защита. При внезапно спиране или сблъсък коланът фиксира пътника, предотвратявайки резки движения напред или настрани. Небезопасените пътници рискуват да бъдат изхвърлени от автомобила, да получат сериозни наранявания или да наранят други хора в превозното средство. По същия начин опасност създават и неукрепените багажи и товари. Тъй като децата често смятат, че са достатъчно големи, за да пренебрегнат предпазните мерки, е важно да им се обясни, че безопасността е приоритет на всяка възраст. Те трябва да знаят, че по време на пътуване не бива да се движат свободно в автомобила или да откопчават коланите, защото това застрашава както тях, така и останалите пътници. По време на пътуване в превозното средство родителите и близките на детето, които са водачи на ППС, не бива да допускат да бъдат разсейвани от детето си без оглед на вида разсейване – постоянно гледане в детето, подаване или вземане на предмети или храни от и към него, са предпоставка за отвлечане на вниманието и отговорното си взаимодействие с пътната среда.

- ❖ Използването на системите за обезопасяване на деца, известни като „столчета“, също са важна част от гледна точка на безопасността на движение по пътищата, както и са задължителни за използване в превозните средства. Според определени критерии – тегло, ръст и възраст – правилата за ползването им са законодателно уредени, но е изрично регламентирано, че за деца с ръст под 150 сантиметра, които пътуват в моторни превозни средства от категориите M1, N1, N2 и N3, задължително се използват системи за обезопасяване на деца от пълния или непълния клас по смисъла на чл. 137б, ал. 2, съобразен с теглото на детето, в съответствие със: класификацията по чл. 137б, ал. 1 - за системите за обезопасяване на деца, одобрени в съответствие с чл. 137г, ал. 1, т. 1 и с данни от производителя за височината и максималното тегло на детето, за което е предназначена системата за обезопасяване на деца, одобрена в съответствие с чл. 137г, ал. 1, т. 2
- ❖ Обезопасяването на децата в автомобила спасява техния живот и здраве и е не само задължение, но и израз на грижа на всеки родител. В зависимост от възрастта, теглото и ръста на детето родителят избира подходяща система за обезопасяване, която трябва да бъде поставена и закрепена в превозното средство съгласно законодателството и указанията на производителя. Този избор е личен и се основава на възможностите и видовете системи, които се предлагат на пазара. Важно условие при избора на система за обезопасяване е родителите да проучат добре пазара и продуктите, до които имат достъп. Глобата не бива да е водеща в избора на „детско столче“, а функционалността му и грижата за детето.
- ❖ По време на пътуването родителите не трябва да дават лош пример на своите деца, като извършват неправилни маневри, нарушават правилата за движение, управляват или се държат агресивно, в т.ч. и използвайки обидни думи, жестове или закани спрямо останалите участници в движението по пътищата. Вероятността това поведение на родителите да се възприеме като нещо нормално и естествено, както и да се мултиплицира и при децата, е относително висока. Не бива да се предприемат рискови и немислени маневри, както и управление на превозното средство със скорост, която не съответства на условията за движение, защото по този начин се натрупват излишни нива на стрес и напрежение в децата, водещи до негативни последици за тяхното поведение. Така се формира агресивно поведение и в бъдеще последиците от тази агресивност може да се проявяват често.

- ❖ На подрастващите трябва да се разясни, че по време на пътуването си в превозното средство не бива да откопчават коланите за обезопасяване и да се показват през отворите на превозното средство (шибидах и прозорци), защото могат да поставят в риск както себе си, така и останалите участници в движението. Такъв тип поведение е често срещано по време на абитуриентските балове.
- ❖ При придвижване с редовните линии на обществения транспорт децата трябва да изчакват пристигането на обществения транспорт на обозначените спирки, като стоят възможно най-далеч от ръба на платното. Те не бива да пресичат непосредствено преди или след преминаващото превозно средство, а трябва да изчакат неговото потегляне, за да имат добра видимост и да бъдат забелязани от останалите участници в движението. Освен това, не трябва да тичат, за да се качат на пристигащ или потеглящ автобус или трамвай – по-безопасно е да изчакат следващото превозно средство.
- ❖ При пътуване с междуградски автобус на разстояние над 30 км, както и при специализиран превоз на деца и ученици, е задължително използването на обезопасителен колан, ако автобусът е оборудван с такъв. Децата не трябва да се разхождат между седалките по време на движение, нито да оставят личния си багаж в багажните отделения над главата.
- ❖ Релсовите превозни средства са разновидност на обществения транспорт, който се характеризира с някои особености, с които останалите участници в движението трябва да се съобразяват. Трамваите са предпочитана форма на обществен транспорт поради възможността да придвижват голям брой хора по евтин, бърз и екологичен начин, движейки се по релсов път, избягвайки задръстванията на големия град. Често релсовият път се намира на пътното платно. Поради своите размери и маса, при евентуално ПТП с участието на трамвай съществува вероятност от получаване на тежки наранявания и фатален изход. При използването на такъв тип обществен транспорт пътниците трябва да изчакват пристигането и спирането до пълен покой на трамвая на обозначените за това места, а именно на обозначените спирки на масовия обществен транспорт, предвид това, че често спирките не се намират на специално обособен остров, който отделя транспортните потоци. На практика, за да се качат в трамвая, пътниците трябва да преминат по платното за движение, на което се намират и останалите нерелсови превозни средства. Въпреки че водачите им са задължени по закон да спрат и изчакат качването и слизането на пътниците в/от трамвая, ползвателите на трамваите трябва да бъдат с повишено внимание и да подхождат концентрирано и отговорно към всички тези обстоятелства, с оглед безопасното използване на пътнотранспортната система.
- ❖ Релсовите превозни средства (трамваите), поради своите габарити и движението по релсови пътища, при завой описват по-голяма траектория от точното местоположение на релсовия път, поради което е необходимо пътниците, изчаквайки пристигането на трамвая на обособените спирки на градския транспорт, да си оставят по-голямо разстояние от релсовия път, за да не поставят себе си в опасност от съприкосновение с трамваите.
- ❖ Трамваите не бива да се ползват от децата като форма на забавление – например да се возят на места, които са различни от обособените за сядане в трамвая. Не са рядкост случаите на деца, возещи се на теглича (буфера) на трамвая, което е изключително опасно и би могло да доведе до тежки последствия при падане на детето, както и не бива да се държат за трамвая, управлявайки друг вид превозно средство (велосипед, електрическа тротинетка и др.).

- ❖ В трамваите децата се возят седнали на седалките или правостоящи, хващайки се за обособените за целта съоръжения, като при слизание от трамвая в случаите, когато за достигане на спирката на масовия градски транспорт трябва да се пресече платното за движение, децата пресичат с повишено внимание и се оглеждат за това дали останалите превози средства са спрели до пълен покой и едва тогава преминават през платното за движение, за да стигнат съответно до тротоара или до вратите на трамвая. Не се пресича платното за движение в непосредствена близост пред и зад трамвая, а се изчаква на тротоара до отдалечаване на релсовото превозно средство. След това децата трябва да се насочат към обозначените места за пресичане на платното за движение, съобразно правилата за безопасно взаимодействие с пътната среда.

2.2.1. Организиран превоз на деца

По отношение на превоза на деца и ученици има регламентирани изисквания както в закони, така и в подзаконовни нормативни актове – неизчерпателно изброени; Закон за автомобилните превози, Закон за движението по пътищата, Закон за туризма, Наредба № 33 от 3.11.1999 г. за обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България, Наредба за детските и ученическите туристически пътувания с обща цена, инициирани от институциите в системата на предучилищното и училищното образование в сила от 27.12.2016 г., Приета с ПМС № 365 от 21.12.2016 г., Наредба № 10 от 1.09.2016 г. за организация на дейностите в училищното образование, могат да се изведат няколко основни акценти и особености, които най-общо могат да бъдат обособени в следните аспекти:

- ❖ Извършване на превоз на пътници или товари на територията на Република България се извършват само след надлежно издаден лиценз от компетентните органи (Министър на транспорта и съобщенията и оправомощени от него длъжностни лица по предложение на Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“) при нормативно установени условия и ред. Издадените лицензи са лични и не подлежат на преотстъпване;
- ❖ Случайни превози на деца и/или ученици се извършват само в часовия диапазон между 6,00 и 21,00 ч. с автобуси, за които има издадено удостоверение за категоризация по системата за международна класификация на автобусите за туризъм на Международния съюз по автомобилен транспорт (IRU);
- ❖ Специализираните, случайните и превозите за собствена сметка на деца и/или ученици се извършват от водачи, които притежават най-малко две години професионален опит като водачи на автобус и са на възраст не по-малка от 25 години;
- ❖ Специализираните, случайните и превозите за собствена сметка на деца и/или ученици се извършват с автобуси, за които има издадено удостоверение за преминат допълнителен преглед за проверка на оборудването им;
- ❖ Специализираните, случайните и превозите за собствена сметка на деца и/или ученици се извършват с моторни превозни средства от категории М2 и М3, клас В, клас II и клас III (оборудвани с обезопасителни колани), като не се допуска превоз на стоящи пътници.;
- ❖ При извършване на специализирани, случайни и превози за собствена сметка на деца и/или ученици възложителят на превоза, съответно организаторът му, осигурява придружител и предприема мерки за осигуряване на безопасното им качване и слизание от превозното средство;
- ❖ Параграф 1, т.37 от Допълнителните разпоредби на Закона за автомобилните превози указва, че „Превоз на деца и/или ученици“ е превоз на предварително съставена

група от деца и/или ученици с най-малко един придружител. Група с повече от 10 деца и/или ученици трябва да е с най-малко двама придружители.

- ❖ В Закона за туризма е регламентирано, че превозите на деца и/или ученици при детски и ученически туристически пакети или свързани туристически услуги се осъществяват при спазване на разпоредбите на Закона за автомобилните превози, като в договорите сключени между директорите на учебни заведения и съответния туроператор, следва да се съдържа задължение за извършване на пътуването в часовия диапазон между 6,00 и 21,00 ч. и осигуряване на най-малко 10 часа почивка за едно денонощие в категоризирано място за настаняване.
- ❖ Условието и редът за извършване на детските и ученическите туристически пътувания с обща цена и изисквания за провеждането им са регламентираны в Наредбата за детските и ученическите туристически пътувания с обща цена, иницирани от институциите в системата на предучилищното и училищното образование в сила от 27.12.2016 г., приета с ПМС № 365 от 21.12.2016 г.
- ❖ В приложното поле на горната Наредба изрично са изключени иницираните от институциите в системата на предучилищното и училищното образование:
 - 1. едномдневни екскурзии, които не са туристическо пътуване с обща цена, съгласно § 1, т. 67 от допълнителната разпоредба на Закона за туризма;
 - 2. прояви в областта на науките и технологиите, изкуствата и спорта на общинско, областно, национално и международно ниво;
 - 3. посещения на културни и групови прояви за деца и ученици (театър, кино, изложба, цирк, концерт и др.), когато не са организирани като туристическо пътуване с обща цена;
 - 4. наблюдателни експедиции и учебни наблюдения, свързани с образователните функции на астрономическите обсерватории и планетариумите;
 - 5. организиран от общините отдиш на деца и ученици в собствени почивни бази.
- ❖ С Наредбата се уреждат условията и редът за извършване на детски и ученически туристически пътувания с обща цена в страната и в чужбина, иницирани от институциите в системата на предучилищното и училищното образование, наричани „туристически пътувания“.
- ❖ Туристическите пътувания могат да се организират под формата на:
 - а) детски лагери,
 - б) екскурзионно летуване,
 - в) походи, училища сред природата (зелени училища, пътуващи училища),
 - г) ски ваканции и обучение по зимни спортове и други пътувания с образователна, възпитателна,
 - д) културно-развлекателна и опознавателна цел.
- ❖ Организираните в системата на предучилищното и училищното образование туристически пътувания се извършват въз основа на сключен договор между туроператор и директор на институция в системата на предучилищното и училищното образование.
- ❖ Договорът се сключва след одобряване от началника на съответното регионално управление на образованието към Министерството на образованието и науката.

- ❖ Директорът получава информацията за туристическото пътуване от туроператора и сключва договор с регистриран туроператор, вписан в Националния туристически регистър с валидна към датата на туристическото пътуване застраховка "Отговорност на туроператора";
- ❖ Директорът организира информирането на родителите за провеждане на туристическото пътуване и даването на съгласие в писмена форма от родителите в съответното туристическо пътуване;
- ❖ Директорът на институцията изпраща на родителите уведомление с приложена декларация и инструктаж по образец, което в случай на съгласие от тяхна страна се подписва и се връща на директора на институцията, по чиято инициатива се провежда пътуването.
- ❖ **Според разпоредбата на чл. 156.** (Нов - ДВ, бр. 79 от 2025 г., в сила от 26.09.2025 г.) от Наредба № 10 от 1 септември 2016 г. за организация на дейностите в училищното образование: В случаите, когато институция от системата на предучилищното и училищното образование организира пътувания на деца и/или ученици, които не са предмет на наредбата по чл. 79, ал. 5 от Закона за туризма, но тези пътувания се реализират чрез случайни превози или превози за собствена сметка, не по-късно от 24 часа преди началото на пътуването, директорът на тази институция е длъжен да уведоми ръководителите на: 1. Регионалното управление на образованието; 2. Областната структура на Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация"; 3. Сектор "Пътна полиция" към областната дирекция на Министерството на вътрешните работи. *(Забележка: В СДВР функционира „отдел Пътна полиция“, което на практика формално ограничава възможността за уведомяване)* Уведомлението може да бъде подадено писмено или по електронен път и задължително съдържа следната информация: 1. маршрут на пътуването, начален пункт, дата и час на тръгване, очаквано време на пристигане в крайния пункт, час и сборно място за тръгване от крайния пункт, очакваното време на пристигане, продължителност на престоя; 2. за сключения договор, наименование, седалище, адрес на управление и ЕИК на фирмата превозвач, когато пътуването се извършва чрез случайни автобусни превози; 3. за издадената заповед на директора на институцията за организиране и провеждане на пътуването, когато то се извършва чрез превоз за собствена сметка. Директорът на институция от системата на предучилищното и училищното образование носи отговорност за предоставяне на пълна и точна информация съгласно правната норма.
- ❖ За персонал, обслужващ провеждането на туристическите пътувания, могат да се определят учители и други педагогически специалисти, възпитатели, психолози, педагогически съветници и медицински специалисти – по преценка на ръководителя на институцията – инициатор на пътуването, а за туристически пътувания извън страната – и представители на съответния туроператор.

Броят на персонала се определя съобразно формата на туристическото пътуване, броя, възрастовия състав и специфичните нужди на децата и учениците, както следва:

 - а) един възрастен на всеки 5 – 7 деца от детските градини и деца в предучилищна възраст;
 - б) един възрастен на всеки 10 – 15 ученици от I до XII клас.
- ❖ За осъществяване на различните форми на туристически пътувания туроператорът осигурява според необходимостта правоспособни екскурзоводи и планински водачи,

вписани в съответния списък – част от Националния туристически регистър, както и аниматори в туризма с придобита професионална квалификация по професията по смисъла на Закона за професионалното образование и обучение.

- ❖ Настаняването на деца и ученици – участници в туристически пътувания, се извършва в обекти, които са категоризирани места за настаняване съгласно Закона за туризма, вписани в Националния туристически регистър и в Публичния регистър на обектите с обществено предназначение, поддържан от регионалните здравни инспекции съгласно чл. 36, ал. 3 от Закона за здравето.
- ❖ Храненето на децата и учениците по време на туристическите пътувания се извършва при спазване на Наредба № 6 от 2011 г. за здравословно хранене на децата на възраст от 3 до 7 години в детски заведения (ДВ, бр. 65 от 2011 г.) и Наредба № 37 от 2009 г. за здравословно хранене на учениците (ДВ, бр. 63 от 2009 г.), издадени от министъра на здравеопазването.
- ❖ Храненето на деца и ученици по време на туристическите пътувания се извършва само в обекти, регистрирани по реда на Закона за храните и категоризирани съгласно Закона за туризма.
- ❖ За осигуряване на безопасността и сигурността на децата и учениците при посещение на плаж (открити водни площи) се спазват съответните изисквания и правила на наредбата по чл. 78а, ал. 2 от Закона за здравето.
- ❖ С цел осигуряване здравето на децата и учениците качеството на водата в плувните басейни и в зоните за къпане трябва да отговаря на изискванията на Наредба № 5 от 2008 г. за управление на качеството на водите за къпане (обн., ДВ, бр. 53 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 15 от 2012 г. и бр. 5 от 2013 г.), издадена от министъра на здравеопазването и министъра на околната среда и водите, и на Инструкция № 34 за хигиената на спортните обекти и екипировка (обн., ДВ, бр. 82 от 1975 г.; изм. и доп., бр. 18 от 1984 г. и бр. 25 от 2002 г.), издадена от министъра на здравеопазването.
- ❖ Провеждането на детски лагери в страната се извършва в туристически обекти, разположени в ограден терен, към който има поне един вход с денонощна охрана и с пропускателен режим.
- ❖ В туристическия обект и в прилежащия към него терен трябва да има: осигурено видеонаблюдение и системи за сигнално оповестяване; ресторант или друго заведение за хранене и развлечения, в който местата за сядане са най-малко 1/3 от капацитета на мястото за настаняване; санитарни възли и умивалници, разположени в близост до съответното заведение за хранене и развлечения; оборудвани помещения за занимания и допълнителни дейности; обезопасени спортни съоръжения и оборудване; възможност за осигуряване на покрита лятна естрада с озвучаване и осветление; медицински кабинет за оказване на първа медицинска помощ на децата и учениците.
- ❖ Ски учителите са длъжни да съобразят физическата подготовка на децата и учениците спрямо сложността на ски пистата съгласно Наредбата за обезопасяването и информационната обезпеченост на ски пистите в Република България и за определяне правилата за безопасност върху територията на ски пистите и ски зоните и за организацията на работата на ски патрулите, приета с Постановление № 13 на Министерския съвет от 2015 г. (ДВ, бр. 9 от 2015 г.).

- ❖ Според регламентацията на Наредба № 33 от 3.11.1999 г. за обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България - обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България може да се извършва от физически и юридически лица, регистрирани като търговци, които притежават лиценз и други документи, които се изискват от закона и въпросната наредба. Също така е указано, че тези лица извършват специализирани превози на пътници само с превозни средства, на които е извършен предпътен преглед за проверка на техническата изправност, и за които има:
 - 1. издадено валидно удостоверение за периодичен преглед за проверка на техническата изправност;
 - 2. издаден знак за преминат периодичен преглед за проверка на техническата изправност на ППС;
 - 3. издадено удостоверение за преминат допълнителен преглед за проверка на оборудването на автобусите, с които се извършват превози на деца и/или ученици, когато с превозното средство се извършва превоз на деца и/или ученици.
- ❖ Предпътният преглед се извършва преди всяко излизане на превозното средство от експлоатационния център и включва проверка на:
 - 1. техническото състояние на:
 - а) достъпни системи, агрегати, механизми и възли на превозното средство;
 - б) гумите и колелата;
 - в) други достъпни възли и агрегати от ходовата част;
 - 2. изправността на:
 - а) работната спирачна уредба, както и изпускане на въздух или течност от нея;
 - б) спирачната уредба за паркиране;
 - в) осветлението и отоплението;
 - г) осветителната и звуковата сигнална уредба;
 - д) вратите и стъклочистачките и тяхното функциониране;
 - е) огледалата за обратно виждане;
 - 3. функционирането на компресора, както и налягането, което той поддържа в пневматичната система;
 - 4. теч на експлоатационни течности и/или на гориво;
 - 5. наличие на изискваните за ППС пожарогасител (включително валидността на периодичната му проверка), аптечка, обезопасителен триъгълник и светлоотразителна жилетка.
- ❖ Превозвачът уведомява писмено – на място, по поща, електронна поща или факс съответното регионално звено/областен отдел на Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" в областта, от чиято територия започва превозът, за намерението си да извърши превоз на пътници най-късно един час преди започването на превоза, като уведомлението съдържа информация за:
 - 1. началния и крайния пункт на превоза;
 - 2. мястото на тръгване;
 - 3. датата и часа на тръгване;
 - 4. маршрута на пътуване.Когато превозът е на деца и/или ученици, това обстоятелство се отразява в уведомлението.

С цел повишаване условията за безопасност при пътуване на деца и ученици, наред с гореизброеното се създава организация за уведомяване и на представители на териториалната структура на МВР.

2.3. Подходящо поведение на участниците в движението по пътищата в качеството им на водачи.

Водачите на превозни средства са отговорни не само за своите действия или бездействия, но и за живота и здравето на пътниците в управляваното превозно средство, както и спрямо останалите участници в движението в случай на настъпване на ПТП. Агресивното поведение и шофиране предоставят лош пример и формират грешни модели на поведение, незачитайки законовите и подзаконовите норми, водещи до подражание и толериране на такъв тип поведение. Описаното по-горе в частта, касаеща се до пътниците в превозните средства, важи и по отношение на поведението на участниците в движението по пътищата в качеството им и на водачи.

- ❖ Според възрастовата група е характерно управление на различен тип превозни средства – велосипеди, ролери, тротинетки и др. подобни превозни средства, индивидуални електрически превозни средства, мотопеди, мотоциклети, автомобили. Ролята на родителите и близките от семейството на децата е да формират в тях отговорно поведение, чувство на самосъхранение и предпазване от опасностите на пътната среда, както у тях самите, така и спрямо останалите участници в движението. Някои особености за превозно средство велосипед: той трябва да има изправни спирачки, звънец, устройство за излъчване на бяла или жълта добре различима светлина отпред и червен светлоотразител отзад, като се допуска поставянето на устройство за излъчване на червена светлина отзад и бели или жълти светлоотразители или светлоотразяващи елементи отстрани на колелата на велосипеда. Не трябва да се допуска родител да предоставя велосипед на своето дете, ако липсва дори един елемент от описаните по-горе. Това е важно с оглед безопасното им придвижване в пътната среда в качеството им на водачи. Лицата, предоставящи парични средства на децата си, трябва да бъдат информирани, както и да осъществяват контрол за начина на разходването им, особено що се касае до наемането на обществено достъпни индивидуални електрически превозни средства от страна на деца, предвид това, че същите могат да се управляват след заплащане на определена сума по електронен път (с карта или през приложение на мобилно устройство), с което създава възможност електрически тротинетки да бъдат наети и управлявани от деца, които са на възраст под минималното законово изискване за навършване на 16-годишна възраст.
- ❖ Съществуват още няколко особености при управлението на велосипед, които не са препоръчителни, а са задължително условие – да се използва светлоотразителна жилетка или светлоотразителни елементи върху видимата част на облеклото, позволяващи водачът да бъде лесно забелязан в следните три хипотези: при управлението на велосипед извън населените места, през тъмната част на денонощието и при намалена видимост. Също така водачите на велосипед са длъжни да се движат възможно най-близо до дясната граница на платното за движение. Наред с това в тъмните часове на денонощието и/или при намалена видимост управлението на велосипеда се осъществява с включена бяла или жълта светлина отпред. Също така при пресичане на платното за движение на пешеходна пътека водачът на велосипед е длъжен да слезе от велосипеда и да пресече на собствен ход (бутайки велосипеда)..
- ❖ Съществуват и забрани по отношение на управлението на велосипед, като например: да се движат успоредно до друго двуколесно пътено превозно средство; да управляват

велосипеда, без да държат кормилото с ръка, както и да освобождават педалите, с които контролират велосипеда; да се движат в непосредствена близост до друго пътно превозно средство или да се държат за него; да превозват, теглят или тласкат предмети, които пречат на управлението на велосипеда или създават опасност за другите участници в движението. На водача на велосипед е забранено също така: да превозва други лица върху велосипеда, освен деца до 6-годишна възраст или с тегло до 27 kg на специално предвидени и сертифицирани столчета или седалки, освен ако велосипедът е произведен за ползване от повече от едно лице; да превозва други лица върху велосипеда, ако е на възраст под 18 години; по време на движение да използва мобилен телефон, друго мобилно устройство за комуникация или друго средство, отклоняващо вниманието му, освен устройства, позволяващи използването им без участието на ръцете му; да води животни, ако се движи по платното за движение.

- ❖ Препоръчително е когато се заобикалят паркирани превозни средства да се оставя по-голямо странично отстояние, поради възможността от внезапно отваряне на врата или потегляне и включване в движението на превозното средство с цел избягване възможността от настъпване на нежелани пътни инциденти.
- ❖ Предвид това, че често децата използват, като метод за придвижване велосипед, тротинетка или друг вид превозно средство (ролери, скейтборд, ховър борд, или друг тип самобалансиращо се превозно средство) по пътната инфраструктура, поради което е необходимо да притежават основни/базови познания в областта на правилата за движение по пътищата, описани в ЗДвП.
- ❖ Важно е да се отбележи, че по пътищата, отворени за обществено ползване, е забранено движението на самобалансиращи се превозни средства (ховърборд, сегуей и др.).
- ❖ Все по-често се наблюдава използването на индивидуални електрически превозни средства (ИЕПС) - т.нар. електрически тротинетки. Електрическите тротинетки стават все по-популярни не само в България, но и в целия свят. Те са компактни и екологични. Всичко това ги превръща във все по-предпочитани алтернативни средства за придвижване в градски условия. Електрическата тротинетка може да бъде много опасна както за нейния ползвател, така и за другите участници в движението (пешеходци, велосипедисти и др.). Затова е важно да се знаят правата и задълженията, когато се използва подобно превозно средство. Поради малките гуми и високия център на тежестта на този тип превозни средства вероятността да се изгуби баланс е голяма, което допринася за лесна загуба на контрол над превозното средство. Управлението и използването на този тип превозни средства по пътищата отворени за обществено ползване са забранени за лица под 16-годишна възраст. Други законово регламентирани особености са това, че водачите на такъв тип превозни средства до навършване на 18-годишна възраст задължително трябва да използват защитна каска при управлението им независимо от тяхната възраст.
- ❖ Съществуват следните изисквания, особености и забрани за лицата, които управляват ИЕПС, като е задължително да се съобразят със следните условия: минималната възраст на водача за управление на ИЕПС е шестнадесет години, като е позволено да се движат освен по изградената велосипедна инфраструктура и по пътища и улици отворени за обществено ползване, на които максимално разрешената скорост е до 50 km/h. Важно е да се отбележи, че с последните изменения на ЗДвП от месеци септември 2025 г. се въведе изискване водачите на ИЕПС да имат валидна застраховка "Гражданска отговорност" на автомобилистите по чл. 461, т. 1 от Кодекса за застраховането, а така също се въведе и изискване ИЕПС да имат регистрация, извършена от съответната

общинска администрация, по ред и правила уредени с Наредба на общинския съвет по чл.80а, ал.4, т.3 от ЗДвП. Наред с това водачът на ИЕПС е длъжен: да се движи по велосипедната инфраструктура, а при липса на такава - възможно най-близо до дясната граница на платното за движение; да се движи с изправно ИЕПС, което развива максимална скорост до 25 km/h; да ползва защитна каска; при намалена видимост да управлява индивидуалното електрическо превозно средство с включени светлини и да ползва светлоотразителна жилетка или светлоотразителни елементи върху видимата част на облеклото, позволяващи да бъде лесно забелязан; при пресичане на платното за движение да се придвижи съгласно правилата за движение по пътищата, съобразявайки се с приближаващите превозни средства и без да им отнема предимство, а ако пресича платното за движение на пешеходна пътека - да слезе от индивидуалното електрическо превозно средство и да пресече на собствен ход (бутайки го).

- ❖ На водача на ИЕПС е забранено: да управлява ИЕПС, което не е регистрирано по реда на ал. 4 (В сила от 07.02.2026 г.); да развива скорост, по-висока от 25 km/h; да се движи по пътища и улици, на които максимално разрешената скорост за движение на моторни превозни средства е над 50 km/h, като ограничението не се прилага за улици с изградена велосипедна инфраструктура; да се движи в зони, обозначени с пътен знак В9 - "Забранено е влизането на велосипеди"; да се движи по улици, обозначени с пътен знак Г13 - "Пътна лента или платно за движение само на превозни средства от редовните линии"; да се движи в тъмната част на денонощието; да управлява превозното средство, без да държи кормилото с ръце или по начин, който създава опасност за останалите участници в движението, включително да извършва скокове или да го управлява на едно колело; да превозва други лица; да превозва, тегли или тласка предмети, които пречат на управлението на превозното средство или създават опасност за другите участници в движението; да се движи успоредно до друго ИЕПС или двуколесно пътно превозно средство; да се движи в непосредствена близост до друго пътно превозно средство или да се държи за него; да управлява превозното средство по площите, предназначени само за пешеходци; да използва мобилен телефон, друго мобилно устройство за комуникация или друго средство, отклоняващо вниманието му, освен устройства, позволяващи използването им без участието на ръцете му при управлението на ИЕПС; да води животни; да паркира превозното средство в паркове, градини, площи, детски и спортни площи, зелени площи, площи, предназначени само за пешеходци, тротоари, както и на входовете към метростанции или сгради, спирки на наземния транспорт, пътеки за преминаване и пред рампи за достъп на хора с увреждания, освен на определените за това места.
- ❖ В подкрепа на горното, важно е да се обърне внимание, че не случайно в ЗДвП тези превозни средства – електрическите тротинетки, са определени като „индивидуални“, т.е. могат да се използват само от един човек. В никакъв случай не бива ИЕПС да се използва за превозване на пътници и товари, защото могат да допринесат за загуба на баланс и причиняване на инцидент.

При децата и учениците в по-голямата възрастова група се засилва интересът за придобиване на правоспособност за управление на МПС. При навършване на 16-годишна възраст вече могат да преминат обучителен курс и да придобият свидетелство за управление на моторно средство. Това налага необходимостта родителите да провеждат разговори и дискусии с децата си относно използването на такъв тип превозно средство и рисковете, които може да възникнат. ангажира и допълнителна отговорност за подрастващите както към тях самите, така и към останалите участници в движението по пътищата. Трябва да бъде разяснено, че спрямо тях може да бъде търсена/ангажирана административна, а дори и наказателна отговорност в

определените от закона случаи. В тази възрастова група и по-конкретно три месеца преди навършване на 18-годишна възраст вече могат да преминат обучителен курс и да придобият свидетелство за управление на МПС. Придобилите правоспособност за управление на МПС подрастващи изразяват желание веднага да упражнят това свое право, като от изключителна важност е ролята на родителите да продължат диалога и комуникацията с децата си относно използването на това превозно средство, като допълнително се наблегне на правата и задълженията, които имат като участници в движението.

Закупуването на превозни средства, които децата все още нямат право да управляват в тази възраст, е отговорност на родителите и това не трябва да се поощрява, нито да бъде повод за „гордост“, че то вече може да управлява и тези превозни средства. Уменията за контрол на превозно средство не са достатъчни за приемането на детето като правоспособен водач в движението по пътищата. Отговорността и любящото поведение на родителите трябва да бъдат съобразени със законовите правомощия, защото те са написани въз основа натрупан неприятен опит и с цел превенция, а превенцията започва още от семейството и едва след това е отговорност на контролните органи.

За сигурността на пътя е забранено превозването на деца под 12 г. на мотоциклет или мотопед и на предната седалка на лек автомобил без допълнителна специална седалка²¹.

Наръчник на Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“ може да намерите ТУК

<https://www.sars.gov.bg/wp-content/uploads/Narachnik-za-roditeli-BDP/Narachnik-za-roditeli-BDP.pdf>

²¹ Чл. 133 от Закона за движението по пътищата и Наредба № 33 от 3 ноември 1999 г. за обществен превоз на пътници и товари на територията на Република България